

IMMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A TORREDEMBARRA A MITJANS DEL SEGLE XIX

Josep M. Grau i Pujol

Segons un cens oficial de 1825 la vila de Torredembarra comptava amb 454 cases, de les quals un 10 % estaven inhabitades, un altre recompte municipal de 1838 rebaixa la xifra a 326 immobles amb 1.525 habitants, en una estadística de 1857 se li atorguen 1.894 pobladors. Si les primeres dades són fiables entre 1838 i 1857 es constata un augment de 369 persones, una de les causes d'aquest increment fou la immigració, en aquest breu treball voldríem aportar notícies sobre el buidatge que hem realitzat del padró d'habitants de 1849 de Torredembarra, de forma especial sobre l'atracció que exercí sobre el Camp de Tarragona, concretament dels pobles de la Vall del Riu Gaià.

A final del mil set-cents, segons la lleva dels miquelets, es documenta la presència d'un actiu grup d'artesans, sobretot corders, boters, teixidors de lli i mestres de cases, a més en ser un poble de mar hi ha 83 matriculats. L'any 1845 Torredembarra tenia una duana marítima, tant pel comerç d'importació i d'exportació com pel cabotatge, entre les vendes de productes agraris sobresortien les garrofes i els alls i entre els transformats el sabó (provinent de l'oli) i l'aiguardent (del vi) i el cànem.¹

Un dels principals problemes és la qualitat de la font ja que en la majoria d'ocasions l'any 1849 no s'anota l'origen dels empadronats, per la qual cosa aquest estudi és molt aproximatiu i gens complet, no passa el mateix amb els següents padrons de 1857 i 1875 molt més precisos i rigurosos.

Hem buidat les dades nominals d'immigrants originaris del Camp Tarragona, la Conca de Barberà i el Penedès, gairebé una setantena. La proximi-

1. Salvador Rovira-Pere Anguera, *Història de Torredembarra. Segles XVIII-XX*, Torredembarra, 1984.

mitat geogràfica és un element predominant en algunes localitats de l'entorn com per exemple la Pobla de Montornès, Altafulla, la Nou i la Riera de Gaià, però en d'altres ho serà el pes demogràfic, com les ciutats de Valls, Reus i Tarragona i més enllà Barcelona.

Amb tot notem a faltar nouvinguts de pobles de l'eix del riu Gaià com el Catllar, Vila-rodona o l'àrea de Santa Coloma de Queralt, encara si que n'hi ha de la vall del riu Francolí (l'Espluga i Vimbodí).

Distribució geogràfica dels immigrants a Torredembarra originaris del Camp de Tarragona i el Penedès segons el padró d'habitants del 1849

Camp de Tarragona (68)

Alió: 1
Altafulla: 10
Bonastre: 1
Cambrils: 1
Creixell de Mar: 3
Montagut (Querol): 1
Mont-roig del Camp: 1
La Nou de Gaià: 9
La Pobla de Montornès: 17
Puigtiñós: 1
Reus: 5
La Riera de Gaià: 4
Salomó: 2
Salou: 1
La Secuita: 1
Tarragona: 2
Valls: 7
Vespella de Gaià: 1

La Conca de Barberà (2)

L'Espluga de Francolí: 1
Vimbodí: 1

El Penedès (9)

Albinyana: 1
El Vendrell: 4
Vilafranca del Penedès: 3
Vilanova i la Geltrú: 2

Total: 79

Respecte a les ocupacions més de la meitat (52 %) dels nouvinguts a Torredembarra es dediquen als serveis, en volum destaquen les minyones que treballaven generalment en cases de propietaris, hisendats, algun professional

liberal (escrivà) o un hostal en la seva majoria són solteres i joves (la més gran té 30 anys). D'altres procedències també hi ha homes que exerceixen una tasca similar, com un mosso de l'hostaler² o un domèstic.³

Les dedicacions especialitzades són a a mans de forasters com el mestre d'instrucció primària⁴ o el farmacèutic, un eclesiàstic o un administrador de duanes que en el nostre cas són de Valls, o el metge que és de Centelles.⁵ Dins el comerç l'adroguer és de la Pobla i havia arribat amb la Guerra del Francès (1811), el carnicer era del Vendrell, el flequer de Vespella, el cafeter de Vilanova i la Geltrú. Vinculats amb el transport documentem a tres mariners nats a la costa, un a Tarragona, i dos a Creixell i un carreter de la Pobla de Montornès.⁶ En aquest sector, finalment, recordar un terratinent de la Nou de Gaià (Josep Dalmau).

El segon grup d'immigrants en volum són els menestrals, és a dir els artesans: en el calçat hi ha dos espadenyers (un d'Altafulla i un de Cambrils), un sabater de Reus; en el tèxtil, vuit teixidors (tres de la Pobla, un de Creixell, un de la Nou, un de la Riera, un de Valls, un de Vimbodí), un sastre de Vilafranca, una cosidora d'aquesta darrera ciutat; en la construcció, un manobre de la Riera; en el metall, un ferrer de Reus i un altre de l'Espluga de Francolí.

L'agricultura representa solament un 16 % dels immigrants i provenen d'Altafulla, Querol, la Nou (tres individus), la Pobla (dos),⁷ estranyament no apareix cap pescador.

Distribució professional dels immigrants originaris del Camp de Tarragona i el Penedès a Torredembarra el 1849

Sector Primari (8)

Pagès: 8

Sector Secundari (16)

Artesanat

Espadenyer: 2

Cosidora: 1

Ferrer: 2

Sabater: 1

2. De Martorell localitzem a Jeroni Coscó, mosso (a casa d'un hostaler), arribat el 1847.

3. De Molins de Rei hi ha Isidori Pujol, domèstic, ea. 27 (1848), consta que posteriorment emigra a la ciutat de Tarragona.

4. En el padró apareix un altre mestre nascut a Xerta: Ramon Mires, s. ea. 21 (1845).

5. El doctor en medicina és Miquel Oller, v. de 51 a. ea. 40 (1838).

6. Afegim un carreter de Tortosa: Bonaventura Vericart, v., ea. 27 (1820) i un altre de Sarrià (Barcelona): Josep Amat, ea. 3 (1819). La font no especifica si eren constructors de carros o transportistes de mercaderies.

7. De les Terres de Ponent esmentar un altre pagès: Antoni Queralt, de Camarasa, ea. 19 (1834).

Sastre: 1
 Teixidor: 8
 Construcció
 Manobre: 1
Sector Terciari (26)
 Ensenyament
 Mestre de primeres lletres: 1
 Sanitat
 Farmacèutic: 1
 Servei domèstic
 Domèstic: 1
 Minyona: 12
 Comerç
 Adroguer: 1
 Cafeter: 1
 Carnicer: 1
 Forner: 1
 Transport i administració
 Administració de duanes: 1
 Carreter: 1
 Mariner: 3
 Classes passives
 Propietari: 1
 Prevere: 1
 Total: 50

Un altre indicador de la integració dels forasters és saber amb qui es casaven, en el cas de les dones hem buidat les professions de la seva parella. En ocasions els dos són emigrants, així una dona d'Alió estava casada amb un pagès de la Nou, una dona d'Altafulla s'havia unit amb un forner de Vespella, una dona de la Pobla amb un espardenyer altafullenc, una vilafraquinina amb un carnicer vendrellenc, però la resta ho feien amb homes torrencs (dos pagesos, un secretari, un hostaler, un fuster).

Oficis dels esposos de les immigrants casades originàries del Camp de Tarragona i el Penedès a Torredembarra (1849)

Sector Primari (3)
 Pagès: 3
Sector Secundari (3)
 Espardenyer: 1
 Ferrer: 1
 Fuster: 1

Sector Terciari (4)

Carnicer: 1

Fornier: 1

Hostaler: 1

Secretari municipal: 1

Total: 10

No sempre l'arribada a Torredembarra era per a una estada definitiva; gràcies a les anotacions marginals del padró sabem de la marxa d'alguns immigrants a altres destinacions, principalment ciutats (Sants-Barcelona, Tarragona o Valls).

La data de vinguda a la vila no sempre consta però quan ho fa és representatiu del context social i econòmic; els conflictes bel·lics són un motiu de desplaçament de la població civil, en són mostra la Guerra del Francès (1808-1814), la Guerra dels set anys (1833-1840) i la Guerra dels Matiners (1846-1849).⁸

Referent al sexe; la major part de la immigració és masculina (60 %).

APÈNDIX

Immigrants procedents del Camp de Tarragona i el Penedès a Torredembarra segons el padró d'habitants de 1849

El Camp de Tarragona

Alió

Francesca Poblet, 28 a. Casada amb un pagès de la Nou de Gaià.

Altafulla

Albert Carbonell, espadenyer, 25 a. (feia un mes de la seva vinguda). La seva esposa era de la Pobla.

Maria, vídua Casarús, ea. 22 (1827).

Joan Elies, s. ea. 35 (1848).

Maria, vídua d'Elies, ea. 18 (1799).

Francesca Escardó, 65 a. Casada amb un pagès torrenc.

Teresa Magrinyà, minyona, s. 17 a. (servia a casa de l'hisendat torrenc Antoni Gibert).

Maria Miró, ea. 35 (1836). El seu home era un forner de Vespella.

Josep Plana, pagès, ea. 42 (1831).

Roser Pijoan, minyona, ea. 14 (1848).

8. Sobre el desenvolupament d'aquests enfrontaments en dona notícia Lluís Català Massot en el seu llibre, *Societat, urbanisme i serveis públics a la Torredembarra del segle XIX*. Torredembarra, 2007, ps. 15-18.

Magdalena Ramon, minyona (treballava a casa del propietari Josep Ciuró).

Bonastre

Rosalia Robert, ea. 19 (1842), estava casada amb Joan Ramon, de Torredembarra).

Cambrils

Francesc Maleres, espardenyer, ea. 10 (1825).

Creixell de Mar

Jaume Bertran, teixidor, ea. 34 (1843).

Francesc Aluges, mariner, ea. 26 (1837).

Joan Roig, mariner, ea. 41 (1839).

Montagut (Querol)

Pau Aluges, pagès, ea. 38 (1847).

Mont-roig del Camp

Maria Cavaller, 30 a. Estava casada amb el secretari de l'ajuntament.

La Nou de Gaià

Antònia, vídua Dalmau, 80 a. (en una anotació marginal consta que és morta), conviu amb el seu fill Ramon, s. de 38 a. propietari, de la mateixa vila.

Josep Dalmau, propietari, ea. 4 (1819).

Josep Dalmau, pagès, ea. 36 (1846). L'any 1850 emigra a Sants (Barcelona).

Miquel Goster (?), la seva esposa era de Sitges.

Marc Llena, pagès arribat el 1847.

Maria Martorell, minyona, 28 a.

Pere Martorell, pagès, ea. 29 (1848). La seva amuller era d'Alió.

Joan Ramon, teixidor, ea. 23 (1826).

La Pobla de Montornès

Joan Baldric, teixidor, ea. 32 (1820).

Josep Fontana, 20 a.

Francesca Fortuny, minyona, 18 a. (treballava a casa del pagès Jacint Tost).

Josep Fortuny, ea. 59 (1848).

Llorenç Gibert, pagès, ea. 20 (1825).

Maria Gibert, s. minyona, ea. 16 (1843).

Maria Gisbert, casada amb un espardenyer altafullenc.

Paula Guàrdia, estava casada amb un ferrer (Marià Torrelles).

Manuel Nin, ea. 23 (1847).

Josep Recasens, teixidor, ea. 21 (1840).

Agustí Rovira, adroguer, ea. 24 (1811).

Francesc Rosic, pagès, ea. 27 (1826).

Josep Sanabre, ea. 31 (1822).

Josep Soler, teixidor.

Roser Soler, minyona. s. (a casa d'un escrivà).

Tecla Soler, 24 a. Viu a casa d'un propietari torrenc (és possible que sigui una minyona).

Rafael Virgili, carreter, ea. 35 (1840).

Puiginyós (Montferri)

Josepa Mercader, v. 70 a.

Reus

Josep Aimemir, sabater, ea. 26 (1841).

Josep Bertrull, ea. 35 (1819).

Miquel Cases, ferrer, 21 a. (1818).

Rosa Masdéu, ea. 19 a. (1841), el seu marit era un hostaler de Torredembarra.

Antoni Tost, pagès, ea. 8 (1832).

La Riera de Gaià

Maria Isidora, minyona, s. 16 a.

Coloma Garcia, s. 20 a.

Pau Masdéu, teixidor, ea. 27 (1816).

Pau Ramon, manobre, ea. 37 (1838).

Salomó

Francesca Ferrando, s. 22 a. minyona (treballava a casa de l'hisendat Ferran Fontanilles).

Maria Poer(?), ea. 20 (1845). Estava casada amb un pagès torrenc.

Salou

Antònia, vídua Pàmies, ea. 24 (1843).

La Secuita

Florència Brunet, minyona, 22 a. (havia arribat feia 9 mesos).

Tarragona

Josep M. Cortadelles, ea. 37 a. (1848). La seva esposa era de Màlaga (Antònia Sánchez).

Miquel Soler, mariner, ea. 34 (1829).

Valls

Josep Andreu, mestre de primeres lletres, 22 anys (feia mig any de la seva arribada).

Josep Ferrer, farmacèutic, 64 a. ea. 26 (1811).

Rosa, vídua Galofre, 50 a.

Josep Guivernau, teixidor, ea. 28 (feia mig any de la seva vinguda a Torredembarra).

Ramon Pla, 49 a. (1843).

Josep Ponts, prevere, ea. 24 (1838).

Rafael Ponts, administrador de duanes, tenia 55 a. Consta que posteriorment retorna a Valls.

Vespella de Gaià

Antoni Roig, forner, ea. 23 (1842). La seva muller era d'Altafulla (Maria Miró).

La Conca de Barberà

L'Espluga de Francolí

Joan Arbós, ferrer, ea. 24 (1821).

Vimbodí

Joaquim Bulló, teixidor, ea. 14 (1833).

El Penedès

Albinyana

Teresa Manyer, v. ea. 45 (1842).

El Vendrell

Caterina ? (minyona?) ea. 18 (1847), vivia a casa d'un hostaler.

Dolors Guimerà, minyona, s. ea. 30 (1855), (servia a casa de l'hisendat Joan Ferrer).

Maria Rovira, vídua d'Escofet.

Joan Sabanés, *cortante*, (carnicer) ea. 15 (1822). La seva esposa era de Vilafranca i tenen un fill emigrant a Amèrica.

Vilafranca del Penedès

Una vídua cosidora (*costurera*) arribada el 1843.

Albert Morgades, sastre, ea. 25 (1848).

Maria Piquer, esposa d'un carnicer del Vendrell.

Vilanova i la Geltrú

Francesca Bordes, ea. 18 (1827). Casada amb un fuster torrenc.

Josep Sala, cafeter, ea. 17 (1843). La seva mare era de Barcelona.

Abreviatures: a; anys, ea; edat d'arribada (entre parèntesi hi fem constar l'any).

Font: Arxiu Municipal Torredembarra, padró 1849, sign. 706.4